

IMPACTUL SĂRĂCIEI ASUPRA SOCIETĂȚII ROMÂNEȘTI 1848 - 1989

DAN CONSTANTIN RĂDULESCU

Una din acuzele aduse actualilor conducători ai României se referă la neglijarea aproape totală a situației săracilor, al căror număr este perceput, după decembrie 1989, într-o permanentă creștere. Se au în vedere tensiunile și violențele sociale, ce pot primejdui securitatea societății românești, ca urmare a acestei neglijări.

Istoria atestă că, într-adevăr, sărăcia este, una din cauzele majore care determină tensiuni sociale precum și instabilitate politică. În acest sens, consider că o prezentare, fie ea și succintă, a influenței exercitate de acest fenomen asupra evoluției societății românești între 1848 și 1989, este cât se poate de utilă.

După 1848, clasa politică autohtonă a demarat un amplu program reformator ce viza redobândirea atributelor suveranității și unității statale pentru națiunea română cu certe rezultate pozitive pe plan politic, cultural și economic.

Pe plan social, însă, amplul efort de modernizare a determinat schimbări dramatice în structura societății românești, silită brusc să treacă de la un nivel medieval, dominat de ruralism și economie casnică, la realitățile complexe și dramatice ale economiei capitaliste de piață.

Consecințele au fost accentuarea stratificării sociale și spargerea vechilor mutualități feudale existente la nivelul comunităților, atât în mediul rural, cât și în cel urban, fapt ce a determinat, în condițiile sporirii numerice a săracilor, imposibilitatea protejării lor pe plan local. Întrucât tensiunile sociale puteau primejdui gradul de reușită a marelui proiect politic de realizare a statului național unitar, era necesar ca autoritățile să promoveze un pachet de măsuri, pe planul asistenței sociale și asigurărilor sociale, apt să contracareze efectele negative ale fenomenului sărăciei.

În funcție de dimensiunea percepută a sărăciei și de resursele disponibilizabile neutralizării fenomenului distingem între 1848-1989 următoarele subperioade:

1. 1848-1902; 2. 1902-1948; 3. 1948-1989.

1. Impactul sărăciei asupra societății românești 1848 - 1902

Marile obiective politice urmărite și realizate între acești ani - Unirea de la 1859 și Neatârănarea de la 1877 - au mobilizat aproape toate energiile naționale, astfel că necesitățile de ordin social, deși extrem de presante, au fost trecute pe un plan secund.

Desigur și după 1848 au continuat să ființeze așezăminte de ocrotire a săracilor, - orfani, copii abandonați, cerșetori, vagabonzi, handicapați, bătrâni neputincioși -, multe dintre ele constituite, încă din timpurile medievale, prin grija domniei, bisericii și a marilor familii boierești, pe lângă instituțiile similare înființate și susținute de stat, după 1830, prin stipulațiile Regulamentului Organic. Creșterea numerică a săracilor a făcut imposibilă adăpostirea lor integrală în instituțiile existente astfel că, după 1848, se înregistrează o sporire a cazurilor de vagabondaj și cerșit, întâmpinate, în general, cu ostilitate de restul populației prin caracterul lor potențial amenințător. Absența unor legi în domeniul asistenței sociale a fost determinată și de autoritatea de care s-a bucurat în epocă doctrina liberală, ce interzicea intervenția statului pe plan economic și social.

Tot aceeași influențe, exercitate de doctrina liberală s-a datorat, după 1848, absența unor realizări majore în domeniul asigurărilor sociale. Mai mult, în acest sens, înregistrăm un regres prin desființarea prin lege a breslelor. Membrii lor au rămas în acest fel neapărați de riscurile inerente economiei de piață, - faliment, accident, boală, deces -, ce duceau toate, la paupertate.

Proiectele de legi propuse de I. V. Socec (1873), P. P. Carp (1888) și N. Filipescu (1900), prin care se urmărea realizarea unor structuri de asigurări sociale pentru micii comercianți și meșteșugari, nu au putut fi votate, ca urmare a împotrivirii cercurilor politice liberale. Astfel de măsuri legislative au fost realizate în etapa următoare.

2. Impactul sărăciei asupra societății românești 1902-1948

Între 1902-1948, s-au constituit și au acționat la nivel național instituții, structuri și relații, atât în domeniul asistenței sociale, cât și al asigurărilor sociale întregind astfel imaginea unei politici sociale românești conectate tradițiilor românești, dar și exigențelor europene.

Asistența socială a reușit să realizeze, mai ales după 1918, într-o mai mare măsură scopurile sale tradiționale - identificarea și îngrijirea acelor persoane incapabile să-și poarte singure de grijă (orfani, copii abandonați, handicapați, bătrâni, șomeri). Trebuie subliniat că aceste rezultate notabile au fost obținute într-un climat general complex caracterizat după terminarea primei conflagrații mondiale printr-o creștere alarmantă a numărului persoanelor asistabile.

La aceste rezultate pozitive, un rol important l-a jucat înființarea, în 1920, a Ministerului Muncii și Prevederilor Sociale (unit cu Ministerul Sănătății în anul 1922) având ca responsabilități, printre altele, coordonarea și supravegherea asistenței sociale. În acest scop, în cadrul nou creatului minister funcționau: Direcția Generală a Asistenței Sociale și Consiliul Superior al Asistenței, ultimul cu rol consultativ. Întrucât acest departament beneficia de fonduri bugetare, dacă nu suficiente cel puțin sigure, exista posibilitatea inițierii unor programe de lungă durată și eficiente în acest domeniu.

Ilustrativă este în acest sens evoluția cheltuielilor efectuate în vederea întreținerii persoanelor asistate între anii 1920-1928 de către Direcția Generală a Asistenței Sociale¹:

Nr. crt.	ANUL	SUMA
1	1920 / 1921	8.123.000 lei
2	1921 / 1922	38.607.525 lei
3	1922 / 1923	44.797.140 lei
4	1923 / 1924	108.482.816 lei
5	1925	111.402.816 lei
6	1926	108.334.816 lei
7	1927	111.213.900 lei
8	1928	111.212.000 lei

Sporirea constantă a surselor alocate de la bugetul statului pentru asistența socială, alături de inițiativele private în același domeniu a determinat o adevărată înflorire instituțională, care se înregistrează în România, după 1920.

Spre exemplu, în 1924, pe întreaga țară funcționau 695 de organizații și instituții de asistență socială, dintre care 50 aparțineau în exclusivitate statului, 319 erau particulare, dar primeau subvenții de la stat, iar 323 se întrețineau exclusiv din resurse proprii².

Pe profiluri de activitate aceste instituții și organizații erau astfel grupate: 62 activau în vederea combaterii bolilor sociale (mai ales tuberculoza, alcoolismul și bolile venerice), 135 asigurau protecția mamei și a sugariilor (6 de stat și 129 particulare). În vederea protejării orfanilor și copiilor abandonati în vârstă de peste 2 ani funcționau 146 orfelinate și internate, 14 cămine școlare, 34 colonii de vară și 10 cantine școlare.

Conform legii de combatere a cerșetoriei și vagabondajului, din 1921, s-au înființat 87 de instituții specializate în adăpostirea și reinserția socială a acestor categorii speciale de săraci, astfel: 60 de azile și ospătării pentru cerșetori și vagabonzi, 23 centre de triaj și 4 colonii de muncă, de serviciile cărora beneficiau vagabonzii, delincvenții adulți și delincvenții minori.

În vederea protejării și ocrotirii handicapatilor fizici și psihici funcționau 12 instituții de profil: 6 pentru orbi, 4 pentru surdomuți și 2 pentru anormali mintali.

¹ Prof. dr. Emil Hațieganu, *Statul și asistența*, București, 1930, p.13.

² *Indicator al Instituțiilor de Asistență Publică și Privată din România pe 1924*, București, Direcția Generală a Asistenței Sociale, 1925, p. 3.

Un moment important l-a reprezentat constituirea unui prim element specializat în pregătirea de specialitate a personalului angajat în acest domeniu – Institutul Surorilor de Ocrotire din Cluj, căruia i se va adăuga în 1929 Școala Superioară de Asistență Socială Principesa Ileana, cu o durată de 3 ani ca primă unitate de învățământ de specialitate de nivel superior².

În anul 1930 rețeaua instituțiilor de asistență socială ajunsese la 850³ de unități pentru ca ulterior recensământul din 1 ianuarie 1936 să identifice un număr de 951⁴ astfel de instituții (50 de stat, 8 județene, 63 comunale, 830 particulare).

Volumul fondurilor alocate asistenței sociale, în anul 1935, atinsese 292.233.785 lei, din care 194.388.572 lei (66,6%) reprezentau inițiativa particulară, 80.138.856 lei (27,4%) statul, 16.232.504 lei (5,5%) comunele și 1.473.000 lei (0,5%) județele⁵.

Este important de menționat faptul că în pofida efectelor negative exercitate de marea criză din 1929-1933 și asupra politicilor sociale românești (reducerea subsidiilor bugetare în condițiile pauperizării populației și ale creșterii numărului persoanelor asistate) instituțiile ce acționau în domeniul asistenței sociale au suportat relativ bine șocul menținând, și chiar amplificând în timp, volumul acțiunilor de profil. Așa cum o demonstrează și volumul fondurilor alocate în acest scop inițiativa particulară a fost capabilă să suplinească statul, al cărui buget era afectat de efectele crizei. Acest aspect este extrem de important și trebuie avut în vedere în abordarea și prognozarea strategiilor de politică socială ale perioadei de tranziție actuale. Un argument în plus al acestei concluzii îl reprezintă modul exemplar în care și-au desfășurat activitatea instituțiile și personalul din domeniul asistenței sociale în anii celui de-al doilea război mondial și în perioada imediat următoare. Trebuie subliniat faptul că, în ciuda devastărilor, pierderilor umane și materiale provocate de război, asistența socială română a fost la datorie asistând și ocrotind un număr sporit de persoane (în primul rând orfani de război, refugiați, sinistrați etc.).

La rândul lor, asigurările sociale au depășit stadiul intențiilor și proiectelor devenind elemente constitutive ale politicilor sociale românești.

Începutul l-a constituit promulgarea, la 5 martie 1902, a Legii Missir. Legea prevedea că orice meseriaș dintr-o localitate făcea parte în mod obligatoriu din corporația meseriei sale⁶. La nivelul corporațiilor era stipulată constituirea unor case de asigurări sociale pentru prevenirea riscurilor de boală și deces. Legea nu a dat rezultate deosebite o dată aplicată în practică, dar a reprezentat totuși un început pe linia asigurărilor sociale moderne în România. Statul român începuse să se doteze cu ceea ce experiența europeană învederese asigurările sociale a fi, respectiv, principalul instrument de prevenire a căderii în sărăcie, în urma riscurilor

² În 1952, desființată de regimul comunist și înlocuită cu o școală de nivel postliceal și aceasta desființată în 1969.

³ Prof. dr. Emil Hațieganu, *Op. cit.*, p. 14.

⁴ *Instrucțiunile de Asistență Socială și de Ocrotire*, București, Ministerul Economiei Naționale, Institutul Central de Statistică, 1938, p. 21.

⁵ *Idem*, p. 40.

⁶ Isaia Gheorghe Ionescu, *Rostul social și național al asigurărilor sociale*, București, 1942, p. 1.

de boală, infirmitate și deces, a categoriilor modeste aparținând populației active (muncitori, meseriași, calfe, ucenici, mici comercianți).

Revenind la conținutul și urmările aplicării Legii Missir, trebuie subliniat faptul că poate nici momentul emiterii sale nu a fost cel mai oportun, întrucât în primii ani ai veacului nostru meșteșugarii și micii comercianți resimțeau în primul rând nevoia obținerii unor credite avantajoase în vederea extinderii activităților lor^{**} profesionale fiind într-o mai mică măsură interesați în constituirea tot cu capitaluri proprii a unor fonduri de asigurări sociale.

Pentru astfel de motive, în 1907-1908 dintr-un număr de 95.630 de meșteșugari recenzați pe teritoriul României, doar un procent de 18,5% cotizează la casele de ajutor reciproc ale corporațiilor din care făceau parte, procentul acesta sporind ulterior în anii 1910-1911 la 25%⁷.

Necuprinderea numerosului contingent reprezentat de muncitorii industriali în câmpul asigurărilor sociale împreună cu celelalte lacune evidențiate de aplicarea în practică a Legii Missir au impus emiterea unei noi legi în domeniu, în vederea consolidării politicilor sociale românești.

A revenit lui Dimitrie Nenițescu, pe atunci ministrul industriei și comerțului, meritul întocmirii Legii pentru organizarea meseriilor, creditului și asigurărilor muncitorești, publicată în Monitorul oficial din 27 ianuarie 1912, ce a reprezentat un mare pas înainte pe linia consolidării asigurărilor sociale în țara noastră.

Legiuitorul a fructificat în conținutul legii, atât experiența proprie românească - proiectele de legi ale lui P. P. Carp și N. Filipescu cât și realizările înregistrate în acest domeniu pe plan european - cu precădere legea britanică a asigurărilor sociale din 1908 și similara lege franceză din 1910.

Privitor strict la câmpul asigurărilor sociale, Legea Nenițescu acordă, în funcție de durata plătirii cotizațiilor, participanților la respectivele mutualități drept de a primi ajutoare de boală, de accident, de înmormântare și, pentru prima oară în România pensii de invaliditate și de bătrânețe.

Cotizațiile erau plătite exclusiv de muncitori, patronii contribuind doar parțial la constituirea fondurilor din care se plăteau ajutoarele de accidente de muncă.

Legea Nenițescu din 1912 situa România, care nu era o mare putere economică și politică, în rândul țărilor dotate cu un sistem extrem de avansat de asigurări sociale.

Spre exemplu, în ceea ce privește introducerea asigurării de boală și maternitate România se situa pe locul 6 în lume după Germania (1883), Austro-Ungaria (1888), Luxemburg (1901), Norvegia (1909), Serbia și Anglia (1911), deci înaintea unor state industrializate precum SUA, Franța și Italia. În ceea ce privește asigurarea de invaliditate și a pensiei de bătrânețe, România, la 1912, era întrecută pe plan european doar de Germania (1889), Anglia și Luxemburg (1911).

În concluzie, principalul merit al Legii Nenițescu a fost că a realizat protejarea unui segment însemnat al societății românești - micii comercianți,

⁷ P. Alexandrescu-Roman, *Noi orientări în asigurările sociale*, București, 1943, p. 28.

^{**} Legea din 1903, dată de Spiru Haret, ce prevedea înființarea băncilor populare având tocmai astfel de scopuri, obținerea de credite avantajoase pentru micii întreprinzători, a fost, în acest sens, bine primită.

meseriașii, ucenicii și muncitorimea industrială - împotriva riscurilor sărăciei. Legea racorda totodată România în plutonul fruntaș al statelor europene în materie de legislație socială. Se făcea astfel un pas înainte în materie de politică socială prin legiferarea unor instituții coerente și bine articulate în teritoriu. În plus, aplicarea în practică a legii a dat rezultate mult mai satisfăcătoare, comparativ cu Legea Missir, fapt ce a înrăurit în mod pozitiv situația economică și socială a persoanelor protejate de lege.

În timp, însă evoluția evenimentelor, atât interne, cât și internaționale vor determina adânci prefaceri în fizionomia societății românești, ce vor necesita noi inițiative în acest domeniu.

În domeniul asigurărilor sociale un eveniment remarcabil l-a constituit promulgarea la 8 aprilie 1933 a Legii de Unificare a Asigurărilor Sociale, elaborată de cunoscutul om politic D. R. Ioanițescu.

Pe lângă meritele legate direct de unificarea legislativă a regimului asigurărilor sociale, Legea Ioanițescu a mai prezentat și alte câteva trăsături pozitive, ce se cuvin a fi menționate: introducerea riscului unic (mai puțin șomajul) pentru care se percepea o cotizație unică, mai ușor de calculat, asigurarea accidentelor petrecute în afara locului de muncă, extinderea duratei ajutoarelor de boală de la 16 săptămâni (Legea Nenițescu) la 26 săptămâni⁸.

Ulterior, a fost emisă o nouă și cuprinzătoare Lege a Asigurărilor Sociale, elaborată sub coordonarea lui Mihail Ralea, ministrul muncii și asigurărilor sociale, publicată în Monitorul Oficial nr. 298 din 22 decembrie 1938. Legea introducea pentru prima dată în România pensia de urmaș în folosul familiei asiguratului, precum și pensia de retragere, cum numai puține state europene reușiseră.

Legiuitorul recunoștea în preambulul legii "Cu adânc regret n-am putut extinde prea mult asigurările în mediul rural..."⁹.

În pofida neincluzerii populației rurale modeste în câmpul asigurărilor sociale (țărani cu pământ puțin sau fără pământ), performanță pe care doar puține țări o duseseră până la capăt, se poate conchide că în România, între anii 1902-1948, s-a edificat un sistem cuprinzător în materie de asigurări sociale, în care se opera cu standarde și valori autentice europene și care, de altfel, va influența parțial evoluția evenimentelor și după 1948.

Practic, s-a reușit cuprinderea populației urbane active în câmpul asigurărilor sociale, fapt ce-o apăra suficient de bine de pericolul sărăciei. Desigur, la scara întregii populații a României, preponderent rurală, numărul asiguraților nu depășea 5% (8,7% din populația activă a țării) dar, în schimb, raportat la numărul populației urbane procentul se ridica la 72%, ceea ce deja avea o cu totul altă semnificație¹⁰.

În plus, se câștigase o experiență valoroasă în ceea ce privește administrarea și conservarea resurselor financiare și materiale și în protecția asiguraților, ce va fi utilă și după 1948.

⁸ Gh. Mihoc, *Evoluția Asigurărilor Sociale în România*, București, 1942, p. 12.

⁹ C.Gr. Zotta, *Colecțiunea Legislației Uzuale*, nr. 20, București, 1939, p. 3.

¹⁰ Cornel Todea, *Asigurările sociale în Capitală*, București, 1941, p. 13.

Principala neîmplinire pe linia contracarării sărăciei între 1902-1948, dar valabilă și pentru perioada anterioară, a reprezentat-o neincluderea în câmpul asigurărilor sociale a țăranimii sărace precum și marginalizarea contingentului de persoane dependente economic, social și moral existente în același mediu. Cauzele acestei neîmpliniri sunt multiple: lipsa de fonduri bugetare mobilizabile în acest scop; aprecierea ca mai puțin presantă de către conducerea țării a situației existente în mediul rural; supraestimarea efectelor Reformelor Agrare din 1864 și 1921 pe linia neutralizării sărăciei în rândul țăranimii.

Într-adevăr, în ciuda uriașului transfer de proprietate operat de reforma agrară din 1921 și care a cuprins peste 6 milioane ha teren agricol, țăranii împroprietăriți nu au fost în măsură, în anii ce au urmat, să-și exploateze într-un mod eficient loturile lor agricole, datorită lipsei de capital și experiență managerială, ei utilizând, în continuare, tradiționale metode și tehnici agricole extensive, neeconomicoase. Urmare directă a scăderii randamentului agricol, a disponibilului pentru export și a prețurilor scăzute de desfacere a produselor vegetale și animale, agricultura românească, principala ramură a economiei naționale, a înregistrat o evoluție mai puțin satisfăcătoare. În consecință, nivelul de trai al țăranimii, adică a peste 79% din populația României, a înregistrat un declin relativ, mai ales în anii marii crize 1929-1933, identificabil în nivelul necorespunzător al alimentației, excesiv bazate pe consumul de cereale și alimente vegetale (cerealele, spre exemplu, asigurau, între 1935-1938, 75% din totalul caloriilor, 72% din totalul unităților nutritive și 36% din totalul proteinelor)¹¹, precum și în starea nesatisfăcătoare a parcului de locuințe evaluat, în 1937, astfel: din 3.232.434 de locuințe existente în mediul rural doar 31,3% erau confecționate din cărămidă și piatră, în timp ce 68,7% erau construite din lemn, chirpici, paiantă¹².

Suprafața locuibilă și dotările locuințelor țărănești (acces apă, electricitate, canalizare) erau cu mult inferioare standardelor internaționale din acea vreme. Trebuie adăugat, că nici locuințele păturilor modeste din mediul urban nu prezentau o imagine cu mult diferită, astfel că per ansamblu la acest capitol societatea românească prezenta multe neîmpliniri. Dacă la aceste aspecte majore ale existenței - hrană și locuință (nu se cunosc date precise privind consumul de articole de îmbrăcăminte și încălțăminte) adăugăm că în 1938 - anul de vârf al României interbelice - 45,7% din populația rurală a țării era analfabetă (43% din totalul populației țării)¹³, iar indicele mortalității infantile (18,2%)¹⁴ a situat România mulți ani pe locul 1 în Europa, putem concluziona că, deși societatea românească înregistrase notabile rezultate pe plan politic (constituirea României Mari în 1918), economic (începutul refacerii economiei naționale în 1924), pe tărâm social însă se acumulau o serie de dezechilibre și tensiuni generate de cronicizarea sărăciei,

¹¹ Gheorghe Dobre, *Producția și consumul de cereale în România interbelică (1920-1939)*, în *Caiet de Studiu nr. 121*, București, 1987, p. 3.

¹² D. Gusti, *La Vie Rurale en Roumanie*, Bucharest, 1939, p. 152.

¹³ D. Gusti, *Op. cit.*, p. 155.

¹⁴ Alfred Weinreb, *Considerațiuni asupra morbidității și mortalității infantile în orașul Iași*, Iași, 1940, p. 8.

mai ales în mediul rural, ce cuprindea circa 3/4 din populația țării. Or, realitatea a demonstrat că nici legile agrare, nici celelalte reforme (școlare, sanitare) deși și-au avut importanța lor în modelarea societății în mediul rural, în sensul modernizării, nu au putut suplini efectele benefice ale unei abordări directe prin intermediul unor politici sociale ad hoc, precum cele gândite și puse în practică în mediul urban.

Întrucât majoritatea populației României trăia la sate este evident că principalele contingente de persoane sărace sau predispuse la sărăcie proveneau de aici. Din acest punct de vedere, trebuie subliniat că, atât o parte din legiuitori, cât și majoritatea specialiștilor s-au pronunțat pentru atacarea și rezolvarea imediată a acestei chestiuni grave și delicate. Mersul nefavorabil al evenimentelor - cel deal doilea război mondial, instaurarea comunismului în România - nu a mai îngăduit materializarea acestor cerințe.

3. Sărăcie și comunism în România 1948-1989

O dată instaurată la putere, conducerea comunistă de la București și-a afirmat dorința de a proceda în cel mai scurt timp la instaurarea unui nou sistem politic, economic și social în România.

Rând pe rând instituțiile deja tradiționale vieții publice românești: garanțiile constituționale cetățenești, pluripartidismul, libertatea presei, proprietatea, libera inițiativă economică au fost fie abolite, fie acceptate formal, dar golite de conținut.

În locul lor au fost instaurate: dictatura politică a partidului comunist, singurul recunoscut prin lege, susținută de un formidabil aparat de represiune administrativ polițienesc, dirijarea, manipularea și cenzurarea severă a mijloacelor mass-media, confiscarea unităților economice în vederea edificării unei economii de comandă hipercentralizată.

Ritmul forțat de dezvoltare impus în vederea amplificării ponderii industriei în raport cu celelalte ramuri economice a determinat, mai ales în anii '70, o reală rămânere în urmă a agriculturii și a serviciilor în ceea ce privește nivelurile de dezvoltare.

Deturnarea unor resurse vitale supraviețuirii și consumarea lor într-un mod cu totul ineficient în sectorul economic, a agravat procesul de pauperizare generală a societății românești.

În special în anii '80, am asistat la o prăbușire a nivelului de trai al cetățenilor - diminuarea drastică a stocurilor de alimente și resurse energetice alocate populației, a cărei explozie de nemulțumire s-a produs, în ciuda terorii ceaușisto-securiste, în decembrie 1989.

Datele statistice sunt fie încă necunoscute, fie cele existente nu sunt sigure datorită falsificării lor de către autorități. Cu toate acestea, se poate afirma că gradul de pauperizare a majorității românilor a fost în timpul comunismului, cu precădere în ultimii 15 ani - extrem de ridicat.

În concluzie, fenomenul sărăciei, și, mai ales, impactul exercitat, după 1948, asupra evoluției societății românești, reprezintă un subiect de mare responsabilitate ce trebuie să fie analizat cât mai curând de specialiști.

Totuși, din ce se știe deja pot fi extrase unele concluzii preliminare.

Se cunoaște faptul că propaganda comunistă a încercat să acrediteze teza lichidării inegalității și sărăciei în România. În acest context este explicabilă ascunderea realităților în acest domeniu - situația orfanilor, handicapatilor, bătrânilor nu a fost practic niciodată, după 1948, adusă la cunoștința opiniei publice.

Din dorința demagogică de a realiza o acomodare cu propriul său popor și de a-i birui împotrivirea, regimul comunist din România a practicat în domeniul social o politică zgomotoasă de tip populist prin care se spera punerea sub control a sărăciei, și contracararea unor eventuale explozii populare.

În acest sens, mai ales în anii '50, '60, a fost emisă o legislație de acest fel privind asistența socială și asigurările sociale, ale cărei efecte practice vor fi în mare măsură diminuate de eșecul înregistrat pe plan economic, mai ales după 1970.

În condițiile colapsului economic din anii '70, '80, nici celelalte prevederi de ordin social - gratuitatea învățământului, gratuitatea serviciilor medicale nu au mai funcționat coerent în vederea *protejării populației*, din cauza diminuării resurselor.

Reducerea fondurilor bugetare alocate serviciilor sociale (asistența socială, asigurări sociale, sănătate, învățământ, cultură), marginalizarea personalului din aceste sectoare (prin acordarea unor salarii disproporționat de mici în comparație cu alte categorii de salariați), desființarea în anii '60 a învățământului de profil din domeniul social a avut urmări negative în planul activităților practice. Instituțiile de profil și-au putut continua activitatea grație, în primul rând, devotamentului și profesionalismului majorității personalului.

Este un punct asupra căruia trebuie stăruit în a evidenția faptul că, mai ales după 1980, în condițiile prăbușirii economiei și a amplificării spectaculoase a pauperizării întregii societăți românești, s-a reușit salvarea instituțiilor și a beneficiarilor acestora, altfel incapabili să se protejeze singuri.

Considerăm ca prin evidențierea, fie și succintă, a impactului exercitat de fenomenul sărăciei asupra evoluției societății românești între 1848-1989 se oferă legiuitorului, ce-și propune, acum, în condițiile atât de complexe și dificile ale perioadei de tranziție, să elaboreze o politică socială coerentă și eficientă, tocmai acele repere fundamentale reprezentate de experiența istorică românească în acest domeniu.

Luându-se în calcul, atât reușitele înregistrate de politicile sociale românești - asigurările sociale din mediul urban, instituționalizarea orfanilor și copiilor abandonati -, cât și nerealizările - neincluderea populației țărănești în câmpul asigurărilor sociale, capacități mai reduse de instituționalizare a unor categorii de persoane dependente - (bătrâni, bolnavi cronici) -, strategia de perspectivă a viitoarelor politici sociale românești va trebui ca să-și propună și mai ales să realizeze satisfacerea dezideratelor legitime, legate de contracararea sărăciei pe baza nivelului real al mijloacelor materiale ce vor putea fi disponibilizate în acest scop.

Pornindu-se de la trista experiență a etatizării instituțiilor de asistență și asigurări sociale - nu mai trebuie, credem, argumentat de ce statul este cel mai prost administrator - se impune resuscitarea tradițiilor românești de implicare a inițiativelor particulare în domeniul politicilor sociale.

Se impune, de asemenea, reancorarea României la performanțele de vârf ale politicilor și reformelor sociale vest-europene - nivel atins în general, anterior lui 1948, după cum ne-am străduit să arătăm în paginile anterioare. În acest sens, contactele și asistența de specialitate străină primită de țara noastră, după decembrie 1989, sunt foarte utile.

Din acest punct de vedere rememorarea experienței istorice românești legate de evoluția impactului fenomenului sărăciei asupra societății românești între 1848-1989 este ilustrativă măcar și pentru motivul că cine-și uită istoria va fi obligat să o retrăiască.